

De l'autoritarisme al cansament

Per RAMON MIRAVALL

Al mes de juliol, en una reunió que la Direcció General de Política Lingüística realitzava a Terrassa amb els batlles i regidors de Cultura dels municipis catalans, la singular opinió d'un dels assistents invitava a pensar i a confrontar amb afirmacions fetes poc després per Maria-Aurèlia Capmany.

Partia de les dificultats per ajudar i de la necessitat d'assimilar una massa ingent de població de parla castellana. Es connectava amb la soferença del poble català. Es deia "M. A. Capmany" que els catalans d'avui, en lloc de donar una resposta ennuada d'una més que justificada posició de ressentiment, no fa altra cosa que manifestar un optimisme i llargar les mans vers l'esperança. Tot plegat obligava a recordar mals records, llavors quan la nostra llengua se sentia amenaçada, llavors quan teníem consciència que l'atemptat contra la llengua joynia esdevé per tot arreu un atemptat contra l'esperit i la vida d'un país, llavors quan compreníem que limitar el desenvolupament de la llengua representava una pulsa manifesta d'opressió, un mal crònic que donava ofec al caràcter individual i col·lectiu dels catalans.

El text de fons de la qüestió no acabava així. Una de les conclusions paral·leles ens obligava a considerar un fet: pensar que dins l'estat espanyol tan sols pot existir una llengua, que no hi poden estar reconegudes les diverses personalitats nacionals tan sols representa una clara negació de la possibilitat existencial d'un ens polític d'altres peninsular, ço es, d'Espanya.

Pels acollals de la dècada dels anys 60, unes minories havíem posat els nostres ulls sobre l'Europa a la qual ens sentíem empenyeguts i amb la qual ens sentíem culturalment identificats. Si analitzàvem una plurinacional Europa unida, en un exemple equivalent, com havíem d'acceptar que l'unitarisme espanyol negués la possibilitat existencial d'un estat espanyol plurinacional? Hom no es podia estar de pensar, en el fons, que els qui s'agrupaven a l'ombra d'aquest concepte unitariata tan sols ens manifestaven llur pobletan concepte d'Espanya. Catalunya i l'Epanya no són dues forces contraposes com no en són, per exemple, Catalunya i Anglaterra: la grandesa de Catalunya no perjudica el progrés o la dignitat d'Espanya per les mateixes raons que no afecta seriosament els anglesos. Havent pensat, hom es consolava en considerar el caràcter efímer dels condicionaments, que totes les circumstàncies són temporals i s'extingirien en el temps, però que Catalunya està per sobre i roman secularment com un fet viu.

En aquestes qüestions que porten des d'una fets culturals a una actitud política: que no deixava tampoc de preocupar el care de esdeveniments, les possibles derivacions en el camp social i en l'ideològic. La negació crònica de Catalunya, de la nostra realitat de cada dia i de les coses que ens són tangibles a cada instant, esdevenia al carer com una demanda oficial a admetre conscientment una cosa que era impossible d'admetre, mentre que la pressió obligava a retardar l'objectiu inevitable de l'autonomia catalana.

A un poble no se'l pot posar en aquesta situació perquè, precipitant-lo a un cucul-de-sac, sense opcions, se l'empeny a l'anarquisme com a solució d'alliberament. De fet, entre monarquia i república, amb intermitències dictatorials, als catalans no se'ls deixava altre camí a emprendre.

Una certa perspectiva permet alluirar altres inquietuds i noves reaccions, altres postures adoptades i una evolució psicològica.

La societat catalana es veia afectada per un altre factor que ha estat trascendental. El govern autoritari que es mantenia al poder des del 1939, com tota els últims de dreta i esquerra en semblant situació de monopoli del poder, gaudia d'una absoluta llibertat d'acció. Superada la defeta material de la guerra i amb el benefici de la situació econòmica, la recuperació permetia una creixença ràpida. El govern podia presentar un alt rendiment per causa de veure llibre de l'entrebanc del parlamentarisme i tenir capllacés les llibertats populars. Ara, a mitjà llarg termini, la imatge restant de la dictadura ens pot haver deixat un regut d'eficàcia, el qual fet no significa que aquell govern es caracteritzés per una correcció en la gestió i en les mesures. Des d'ací, precisament, pot justificar-se el sentiment nostàlgic d'alguns, malgrat que constituïen tan sols això, sentiment, però no mai racionalitat.

Aquella situació, tanmateix, comportava la inexistència oficial de partits polítics. El país, doncs, es veia privat de les beneficioses actituds de millància política que solen adoptar els ciutadans. Havent fet crònica una immaduresa política a nivell popular tan sols es gestava una impotència profunda per participar activament en la vida pública del país del futur i, en definitiva, posada en perill la possibilitat d'efectuar tasques de govern. La millància política, de fet, motiva l'esperit de coordinació i s'enfronta a una postura contrària de sistemàtica crítica negativa.

I açí, tot just, es pot marcar una perillosa intèrca que no sempre rau en què el poble hagi perdut la confiança en el mateix, que gairebé es contraria a la postura dels nostàlgics però que vessa a la pràctica d'un apolitisme ciutadà.

La democràcia, per definició, és l'autoritat i el govern del poble a benefici del poble. Com sol passar, des de qualsevol altra situació, la propaganda democràtica acostuma a parlar dels drets que el règim democràtic dona als ciutadans. Considerem des d'ací com no hi ha altra situació política que estiguin tant deures als governants i als governats. Compte, però, perquè sempre es parla de drets i no mai de deures. La propaganda imposa els drets sobre els deures i això tan sols és llavor de nova dictadura: els que no passen per l'acompliment dels deures no es mereixen l'exercici dels drets.

Hom viu, en el curs de la història, com la política espanyola es manifesta en un moviment pendular: d'ultra-dreta a ultra-esquerra, emmarcant abusos de poder i abusos de democràcia, llibertats i tirànies. Tot sabem, des de les nostres inquietuds, que la llibertat i l'autoritat poden arribar a degenerar: la darrera en dictadura i la primera en demagogia.

Una cosa curiosa de veure és que aquesta democràcia dels drets, sense deures, mena invariablement vers la dictadura des de l'escampall d'un alé nostàlgic de l'autoritarisme anterior. En aquesta situació sorgeix l'individu que sent la nostalgia d'un ordre social que sembla haver desaparegut – la llibertat d'expressió deixa veure fets que abans s'ignoraven –, d'un individu que per sistema malparla la política i els polítics. I ho fa amb un posat de dignitat, de pare de la pàtria, tot declarant-se per sobre de l'exercici de les funcions ciutadanes i les que momentàniament està obligat, i concentra les pròpies forces en la defensa dels seus interessos particulars o de classe social. Sol demanar un major benestar, una millor labor administrativa, una mitiva de dialectica parlamentària... En el fons proposa la postposició dels ideals a benefici dels agònies particulars o de classe. Volem, doncs, com exigeixen tots els drets i com es regien a qualsevol deure: si els vas bé, tot va bé, i viceversa.

Imperialisme o federalisme, progressisme o nostàlgia, autoritarisme o llibertat?

Són opcions, però tot forma part a l'ensens del joc democràtic, tot pot ésser enriquit per enriquir els continguts polítics i socials del país, tot és necessari llevat de l'anarquia provocada des de l'opressió estatal, llevat de la semicríticaria autodestructiva per l'expansió del desmenç, llevat de la manca del respecte més elemental a la normativa cívica que ens permet la convivència i l'esforç del lent caminar diari pel polsós camí de la era econòmica.

Creem en la plurinacionalitat hispànica perquè creem en un futur sense nostàlgies, perquè creem en una Catalunya viva on ningú ens podem adormir en utopies. Era dol però que el poble que fa deu anys, que fa cinc anys o més poc encara es manifestava amb il·lusió política i amb voluntat d'ésser semblí avui egotat per l'esforç, desbancat pels durs condicionaments que està imposant una llarga i feixuga crisi mundial.

Alto que estaria imperdonable, malgrat tot, és deixarnos vencer, és l'abstenir-se a l'exercici dels drets ciutadans, és oblidar que aquesta dreta també són deures vers el profane i envers nosaltres mateixos, és caure en un relaxament que ens abocaria, inevitablement, a una altra etapa autoritària, alienadora, on es tornaria a perdre l'opció a ésser persones, una etapa preterita que se sent avui com un revulsió.

La democràcia, de fet, és cosa de tot i els polítics són, tan sols, la millor minoria concebible sobre la que el poble carreguem el volum col·lectiu de les responsabilitats. Les responsabilitats dels polítics catalans s'adevien encara més carregues i malament anirà endavant el nostre país, malament mantindrem els drets de no mantenir ferm i constant el nostre suport i la nostra confiança, de no complir amb els nostres deures de ciutadans, de no pensar que Catalunya la construïm dia a dia, amb esforç i amb il·lusió, malgrat dels nostàlgics que sovint ho no fan altra cosa que atemptar contra els mateixos conceptes imperialistes o unitaristes estatals que diuen defensar.

Una resposta sense ressentiment, una porta oberta a l'esperança, és una via oberta al futur.